

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 1228 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalendarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	12
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarni tashkil etishning nazariy asoslari.....	20
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmuratovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	26
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari... 29	
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari.....	34
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	42
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	47
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	52
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozorida faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	57
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	65
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalarini innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	69
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	74
Kadirxodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	79
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	86
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	90
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedagogik metodlar yordamida amalga oshirish...	95
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	100
Meliqulov G'ayrat Abdug'afrovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	107
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari.....	112
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	118
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	123
Saidqulova Firuza Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari.....	127
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	131
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	
Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari.....	138
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	145
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	

Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	151
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi	156
Abdulloev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari	161
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili	167
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish	171
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	175
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari	180
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	185
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	188
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	194
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	198
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm	203
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	209
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	213
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	218
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли	225
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране	230
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўғли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	234
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане	239
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	245
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях	251
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	
Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана	257
Сайткамолов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	263
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	268
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari	273
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili	278
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	

Globalashuv sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati.....	284
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children.....	288
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment.....	293
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammad qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	298
Avazov Iloxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	303
Axrоров Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	311
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	316
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	321
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	327
Narziyeva Dilafiruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	332
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	336
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.	341
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	345
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	350
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	354
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	358
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari.....	362
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarining moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari.....	368
Usmanova Guljahon Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati.....	373
Xodjayev Anvar Rasulovich	
Transport Decarbonization Strategy.....	379
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	
Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish.....	384
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari.....	389
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi.....	392
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash.....	396
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	401
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliqul o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	406
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	411
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi.....	418
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	

Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishiga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	423
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий.....	429
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	434
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	440
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish.....	444
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	449
Nazarova Kamola Sattorali qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	455
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari.....	462
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari.....	469
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса.....	473
А. Бектемиров, Б.М.Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	480
Saidov Hayotjon Raxmatulloevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	484
Sa'dullayeva Asalxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari.....	487
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi.....	492
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish.....	497
Xamidova Z. U.	
Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati.....	503
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	507
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish.....	513
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari.....	518
Shodmonova Odina G'ofur qizi	
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili.....	522
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati.....	527
Eldor Uskanov	
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari.....	532
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
Neft-gaz korxonalarini moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida).....	536
Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash.....	543
Sobirov Azizbek Avzbekovich	
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	550
Gadaev Ismat Yadgarovich	
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar.....	553
Irgasheva Gulbahor Sodikovna	

O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari	556
Kobilova Nasiba Xurramovna	
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy	563
Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfovna, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market	568
Musyeva Shoira Azimovna	
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi.....	572
Odina Nabiyevena Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish.....	577
Rashidova Xadicha Tursunalievna	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modellashtirish yo'llari	583
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba	588
Tashmatov Rustam Xusanovich	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	594
Yuldashov Xusniddin Abdullayevich	
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti.....	597
Zilola Jumanova	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	604
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Блокчейн-технологии и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана.....	609
Кадиров Алишер Исмаилович	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	613
Раупов Жамшид Рашидович	
O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar	619
Rashidova Odina Olimjon qizi	
Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	624
Камалов Камолатдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni.....	628
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	632
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotteling.....	637
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	646
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: atb "Aloqabank" misolida.....	651
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyevena	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	656
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	660
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	665
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari.....	669
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	675
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	686
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	691
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	696
O. N. Djurayev	

Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	701
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlarda tajribasi	707
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	713
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	718
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	725
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	733
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish	740
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development	746
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida	751
Muminova Elnoraxon Abduraimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlari	756
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	
Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	761
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	768
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонова Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	776
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish	782
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений	789
Жанзаков Бекзот, Жонузоков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati	797
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	804
Муминов Шахзод Низомиддинович, Каримова Азиза Махомадризовна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	808
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	816
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari	821
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	825
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari	834
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptoalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollari	837
Berdiqulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	839
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	845
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash	848
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	

Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	858
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	865
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	874
Berdikulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	878
Алиева С. С.	
Роль применения информационных технологий "BLOCKCHAIN" в совершенствовании системы бухгалтерского учета Республики Узбекистан.....	883
Холбеков Расул Олимович	
Sanatoriy-sog'lomlashtirish muassasasida ichki audit qanday amalga oshiriladi: usullari	888
Shafkarov Faxriddin Xudayberdievich	
Tashqi savdo operatsiyalarining yagona elektron axborot tizimida umidsiz qarzdorlik masalasi	894
Tashmuhamedov Dilmirod Mirabzalovich	
Принципы формирования отчета о финансовых результатах в национальной и зарубежной практике.....	899
Эргашева Шахло Тургуновна	
Xalqaro raqamli integratsiyaning O'zbekiston an'anaviy banklarning raqobat muhitiga ta'siri	909
Abdujabbarov Abdurasul Abdurashid o'g'li	
O'zbekistonda turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish: muammolar va strategiyalar.....	917
Eshmurodov Rustam Sayfiddin o'g'li	
Yoshlar turizmini rivojlantirishda ommaviy va alternativ turizmning o'rni hamda volontyorlikning xususiyatlari.....	920
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Parrandachilik statistikasi ko'rsatkichlar tizimini shakllantirishning nazariy asoslari.....	924
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Iqtisodiyotda kambag'allik darajasini qisqartirishda moliya bozori instrumentlaridan foydalanish imkoniyatlari.....	929
Shaxnoza Qobilova	
Sohibqiron Amir Temur va Adam Smitning soliqlarga bo'lgan qarashlarining xususiyatlari to'g'risidagi fikrlar	934
Alimov Iloxomjon Ikromovich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy bank xizmatlarinin rivojlantirish istiqbollari (O'ZMILLIYBANK AJ misolida).....	940
Kadirov Laziz	
Milliy barqaror rivojlanish sohasidagi maqsad va vazifalarni amalga oshirishda iqtisodiy indikatorlar tahlili .	943
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
The Role of Artificial Intelligence in Digital Transformation.....	947
Raimjonova Madina Asrarovna	
Tadbirkorlikda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish masalalari	951
Otaxanov Sardorbek Maxammadali o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyati samarasini oshirishda iqtisodiyotni rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	954
I. M. Kamoliddinov, Sodiqov Maqsudjon Abdulimovich	
Tadbirkorlik subyektlarini soliq mexanizmi orqali rivojlantirish masalalari.....	957
Akbarov Akramjon Ibroximjonovich	
Yashil investitsiya samaradorligini oshirish masalalari.....	961
Ibrohimov Muhammadjon Abdullajanovich	
Yengil sanoat korxonalarini rivojlantirish va eksport imkoniyatlarini oshirish yo'llari	964
K. M. Umarkulov	
"Yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishda tadbirkorlik faoliyati va uning hissasini oshirish masalalari	968
G. T. Mamajanova	
Kichik biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlashda mahalliy boshqaruv bilan mushtarak jihatlarining o'ziga xos xususiyatlari	972
Ubaydullayev Akmal Tulkinboyevich	

Aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish masalalari.....	978
Tursunov Abdulla Qoraboshevich	
Институциональные концепции устойчивого развития в рамках стратегического управления экономикой региона.....	982
Сеитова Лейла Пулатовна	
Hududlarda turistik destinatsiyalarni majmuaviy rivojlantirishda raqobatbardoshlik strategiyasini takomillashtirish istiqbollari.....	990
Mirzayev Abdullajon Topilovich	
Современное состояние развитие системы железнодорожного транспорта.....	994
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Relevance of Benchmarking in Industrial Enterprises.....	997
Uktamjonova Zulayxo Anvarjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida davlat xususiy sheriklik asosida byudjetdan ajratilayotgan mablag'larning holati tahlili.....	1002
Xalilova Sh. G'	
Направления обеспечения конкурентоспособности во внешнеэкономических связях.....	1005
Ахмедов Икром Акрамович	
O'zbekistonda natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish mexanizmini rivojlantirish.....	1019
Primova Nigora Ikrom qizi	
Kichik biznes korxonalarida B2B bozorini tizimli tashkil etishning uslubiy jihatlari.....	1026
Zakirova Gulnoza Qudratovna	
Current Trends in Agrotourism in Uzbekistan: Demand, Needs, and Motives of Agriturists.....	1030
Iroda Abdieva Gayrat kizi	
Современное состояние достойного труда специалистов транспорта в условиях цифровизации.....	1035
Абдуллаева Нигора Шамсиддиновна	
Обоснование методов оценки совершенствования конкурентоспособности предприятий легкой промышленности.....	1039
Тухтасинова Мухайё Мирзасултоновна	
Проблемные аспекты трансформации финансовой отчетности бизнеса юридических лиц.....	1045
Шин Инесса Олеговна	
Cross-Cultural Management is a Separate Field of Science and Discipline.....	1051
Umarova Zulaykho, Rakhmanova Zilola	
Tadbirkorlik subyektlarida xalqaro sifat standartlarini joriy etish tahlili.....	1054
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
O'zbekiston iqtisodiyotida kichik biznesning o'rni.....	1058
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
Iqtisodiy inqiroz davrida kredit xizmatlari bozorini davlat tomonidan tartibga solishning xorijiy modellari....	1062
Kurbonov Rustam Radjabovich	
Raqamli transformatsiya konsepsiyalari va uning ahamiyati.....	1067
Abdurahmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarini davlat-xususiy sheriklik asosida moliyalashtirishning istiqbollari.....	1074
Xalilova Shoxsanam G'ayrat qizi	
"EIZ" hududida soliq va bojxona rejimlari uchun imtiyozlarni tahlil qilish.....	1079
Xusanov Durbek Nishonovich, Djurayeva Iroda Bahrom qizi	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligini lizing asosida moliyalashtirish istiqbollari.....	1083
Aliqulov Mehmonali Salahiddin o'g'li	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda sun'iy texnologiyalarning o'rni.....	1088
Xonova Nodira Fazliddinovna	
O'zbekistonning investitsiya muhiti jozibadorligini oshirish yo'llari.....	1093
Sotimov Yunusbek Turg'unboy o'g'li	
"Yashil" sanoat siyosatini yuritish zaruriyati: bozor nuqsonlaridan milliy xavfsizlikkacha.....	1198
Muqimov Sherali Axmadali o'g'li	
O'zbekiston to'qimachilik sanoatining hozirgi holati tahlili va rivojlantirish istiqbollari.....	1103
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
Improving the Methodology of Econometric Analysis of the Efficiency of Financial Activity of Agricultural Agroclusters of Uzbekistan.....	1108
Ochilov Ilhom Sayitkulovich	

O'zbekistonda "Yashil" iqtisodiyotga o'tish va "Uglerod neytralligiga erishish" strategiyalarining ahamiyati	1116
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamataliyev G'ayrat Chori o'g'li, Bazarov Shodi Abdirahmonovich	
Oziq-ovqat mahsulotlari brend qiymatini oshirishda marketing strategiyalari.....	1123
Xodjiyev Ibroxim Ikramovich	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системы Республики Узбекистан	1129
Рузибоева Нилуфар Тулкин кизи	
Hududlarda ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosiblikni kamaytirish uchun mintaqaviy siyosat vositalarining xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	1135
Normurodov Alibek Anvar o'g'li	
Mintaqa korxonalarining rivojlanish potensialini shakllantirishda innovatsion marketingning o'rni va mohiyati.....	1142
Axmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy jihatlarini tokomillashtirish yo'llari.....	1146
Samandarova Dilfuza Mansurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida ishsizlikning iqtisodiy oqibatlarini mavjud muammolar va yechimlar.....	1153
Fatilloev Farrux Farhod o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligi tarmog'iga ta'sir qiluvchi ko'rsatkichlarning iqtisodiy-statistik tahlili.....	1158
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Banklar tomonidan muammoli kreditlar bilan ishlash samaradorligini oshirish yo'llari ("Agrobank" ATB misolida).....	1167
Yusufov Xurshidjon Sharifovich	
Namangan viloyatida don va don mahsulotlari narxini shakllanishining bozor tadqiqoti.....	1172
Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi va xorijda tog' turizmini rivojlantirish omillarini qiyosiy baholash	1177
Mavlanov G'olibjon Muxammad o'g'li	
Improving The Effective Use Of Local Taxes And Levies In Tashkent City	1182
Shahzad Zokhidov	
Совершенствование методологии механизмов налогообложения ресурсного налога	1186
Мухиддинов Талат Шайдулло угли	
Tadbirkorlik faoliyatida investitsiya muhitining xususiyatlari va chet el kapitalining jozibadorligi.....	1189
I. M. Kamoliddinov, To'khtasinov Boburbek Yusufjon o'g'li	
Kichik biznes tarmoqlariga investitsiyalarni jalb etish xususiyatlari.....	1194
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Inson resurslarini boshqarish tizimini takomillashtirish orqali iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish.....	1199
Xodjamov Asliddin O'ktam o'g'li	
Organik qishloq xo'jaligiga o'tishning rivojlanayotgan mamlakatlardagi iqtisodiy va ekologik afzalliklari.....	1203
Ahrorov Farhod Baxriddinovich	
Korxonalarda uzumchilik mahsulotlarni ishlab chiqarishda strategik boshqarishda mintaqaviy klaster modellashtirishdan foydalanish	1208
Muhitdinov Asror Akobirovich	
Qashqadaryo viloyatida ishsizlik darajasini istiqbolda kamaytirish ssenariylari	1213
Djumayev Zayniddin Axmedovich, Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li	
Kam ta'minlangan oilalarda tadbirkorlik faoliyatini o'ziga xos yo'llari va imkoniyatlari	1219
Tursunov Nozimjon Nosirovich	
Korxonalar samaradorligini oshirishda soliqlar va soliq siyosatining ahamiyati.....	1223
Saida Yuldasheva	

KORXONALARDA UZUMCHILIK MAHSULOTLARNI ISHLAB CHIQRISHDA STRATEGIK BOSHQARISHDA MINTAQAVIY KLASTER MODELLASHTIRISHDAN FOYDALANISH

Muhitdinov Asror Akobirovich

Toshkent davlat transport universiteti
“Transport iqtisodiyoti” kafedrası
mustaqil izlanuvchi

UDK: 353.2

ORCID: 0009-0009-0775-241X

Annotatsiya: O‘zbekiston Respublikasi qishloq ho‘jalik sanoatida uzumchilik mahsulotlarni ishlab chiqarishda iqtisodiy rivojlanishining ustvor yo‘nalishlaridan biridir. Sanoat korxonalarida ishlab chiqarishni strategik boshqarishda modellashtirish masalasi tobora dolzarb bo‘shlib qolmoqda. Umuman olganda, strategik boshqaruv jarayoni evolyutsion xususiyatga ega va bozor iqtisodiyotiga ega bo‘lgan har bir davlat uchun zarurdir. Uzumchilik va vinochilik korxonalarida ishlab chiqarishni strategik boshqarishda tizimli klasterli modellashtirish sohasidagi ilmiy kuzatuvlar natijalari ishlab chiqarish jarayonining tashkiliy va ishlab chiqarish zanjirini shakllantirishga strategik yondashuvni aniqlaydi.

Kalit so‘zlar: klaster, modellashtirish, uzumchilik va vinochilik, mintaqa, iqtisodiy rivojlanish.

Abstract: The production of grape products in the agro-industrial complex of the Republic of Uzbekistan is one of the priority areas of economic development. The issue of modeling in strategic production management at industry enterprises is becoming increasingly relevant. In general, the process of strategic management is evolutionary and is necessary for every state with a market economy. The presented results of scientific observations in the field of system cluster modeling in strategic production management at viticulture and winemaking enterprises will allow us to determine a strategic approach to the formation of a systemic organizational and production chain of the production process.

Key words: cluster, modeling, vine and wine industry, region, economic development.

Аннотация: Производство виноградной продукции в агропромышленном комплексе Республики Узбекистан является одним из приоритетных направлений экономического развития. Все большую актуальность приобретает вопрос моделирования в стратегическом управлении производством на предприятиях отрасли. В целом процесс стратегического управления является эволюционным и необходим каждому государству с рыночной экономикой. Приводимые результаты научных наблюдений в сфере системного кластерного моделирования в стратегическом управлении производством на предприятиях виноградарства и виноделия позволят определить стратегический подход к формированию системной организационно-производственной цепочки производственного процесса.

Ключевые слова: кластер, моделирование, виноградарство и виноделие, регион, экономическое развитие.

KIRISH

Bugungi kunda Yangi O‘zbekiston rivojlanish jarayonida qishloq xo‘jaligining yetakchi tarmoqlaridan biri bo‘lib bunda, ishlab chiqarishni klasterli modellashtirish muhim ahamiyat kasb etmoqda ^[1]. Mamlakatimiz iqtisodiy fanida “klaster” tushunchasi, uning mohiyati, ahamiyati va mazmuni respublika bozor iqtisodiyoti uchun nisbatan yangi bo‘lganligi sababli bir qator iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish talab etiladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Bozor iqtisodiyotining shakllanishi va rivojlanishi sharoitida aniq va samarali mintaqaviy siyosatni ishlab chiqish zarurati tug‘iladi. Klaster modellashtirish hududlarning o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olishga, mahalliy o‘zini o‘zi boshqarishni har tomonlama rivojlantirishga, mahalliy tadbirkorlik uchun shart-sharoit yaratishga, ichki ijtimoiy muammolarni, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish muammolarini hal qilishga asoslanadi ^[2].

Tabiiy va iqtisodiy sharoitlarning xilma-xilligi, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning turli darajalari maqsadli mintaqaviy siyosat zarurligini oldindan belgilab beradi, ammo hududiy rejalashtirishning eski vositalari endi ishlaymayapti, bozor munosabatlariga mos keladigan yangisi esa haligacha amalga oshirilmagan, to'liq shakllangan. Lekin bozor mexanizmlari har doim ham hududiy iqtisodiyotning samaradorligiga erisha olmaydi. Umuman olganda, ilmiy asoslangan mintaqaviy siyosatsiz sanoat iqtisodiyotining yuksalishi mumkin emas^[3, 9].

Strategiyani amalga oshirish va rejalashtirish amaliyotidagi rolini tahlil qilish uchun zamonaviy va tez-tez o'ziga xos ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy o'zgarishlarga nisbatan atamalarining kontekstualizatsiyasi talab qilinadi^[10, 11, 12, 13].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Har bir tarmoq o'zining rivojlanish salohiyatini maksimal darajada oshirish va aholi farovonligini oshirish uchun real imkoniyatga ega bo'lishi kerak. Shunga muvofiq, respublikada tarmoq korxonalarini tashabbusi uchun maydon ochib, mustaqil boshqaruv uchun iqtisodiy sharoitlarni tenglashtirishga yordam beradigan samarali klaster modelini joriy etish zarur^[4].

Tarmoq ishlab chiqarish jarayonini klasterli modellashtirishning asosiy maqsadi ijtimoiy-iqtisodiy faollik, farovonlik va resurslar taqsimotidagi mavjud nisbat va tendensiyalarni o'zgartirish, ya'ni mamlakatning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan tengsizliklarni minimallashtirishdir.

Mintaqaviy iqtisodiy tarmoq siyosati ishlab chiqarish va ijtimoiy infratuzilmaning adekvat tizimini yaratish, hududni shaharlar va transport tarmog'ining kombinatsiyasi shaklida rivojlantirish va urbanizatsiya jarayonini tartibga solish asosida ishlab chiqaruvchi kuchlarning yanada bir xil taqsimlanishini ta'minlaydi. fazoviy jihat. U hududiy ierarxiyaning turli darajalarida iqtisodiyotni kompleks rivojlantirishda mahalliy tashabbusga, keng huquq va imkoniyatlarga tayanadi^[5].

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI

Tizimli yondashuv nuqtai nazaridan, klaster – bu o'zaro bog'liq bo'lgan turli sohalardagi xo'jalik yurituvchi subyektlar yig'indisi bo'lib, yagona tashkiliy va texnologik tuzilmani ifodalaydi, ularning elementlari ma'lum bir maqsad uchun kichik maqsadlar bilan birga ishlaydi. Bir nechta mustaqil xo'jalik yurituvchi subyektlardan samarali texnologik zanjirlarni shakllantirish strategik hodisa bo'lib, ularni amalga oshirish uchun ma'lum uzoq muddatli investitsiyalarni talab qiladi. Bunday o'zaro ta'sir subyektlarning har biri uchun qo'shimcha imtiyozlarga olib keladi va yagona ishlab chiqarish tizimini shakllantirish uchun ma'lum bir rag'bat yaratadi.

Uzumchilikka nisbatan klaster tarkibiga uzum yetishtirishdan tortib, ichki va tashqi bozorlarda tayyor mahsulotni sotishgacha bo'lgan ishlab chiqarish va texnologik jarayonda ishtirok etuvchi barcha korxonalar kiritilishi kerak.

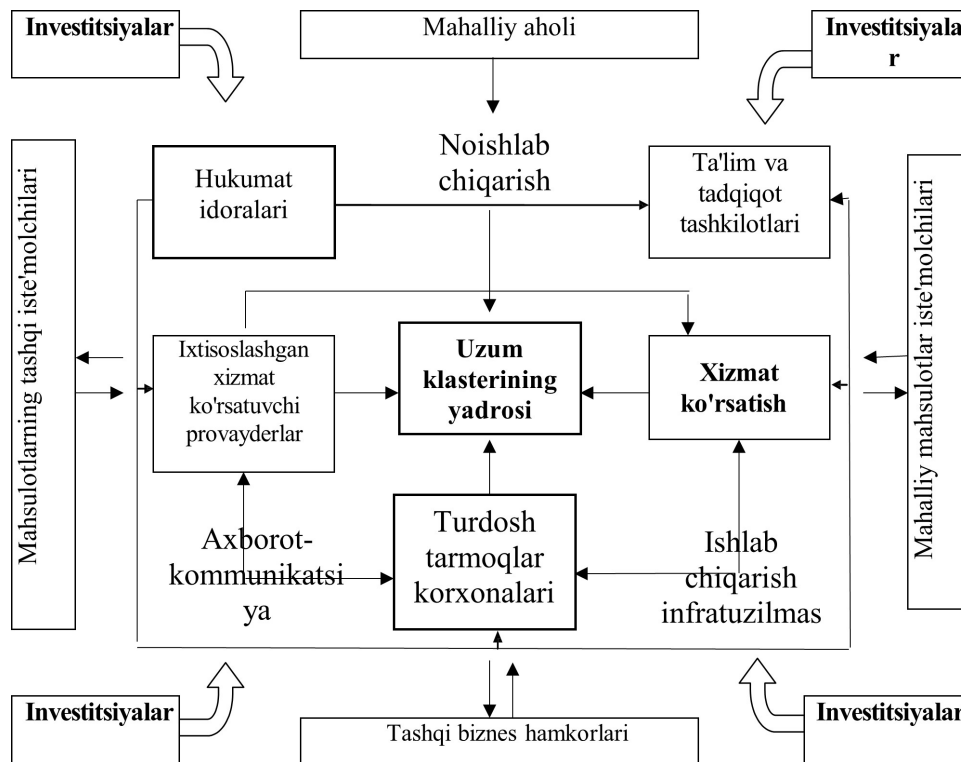
Taklif etilayotgan mintaqaviy klaster modeli qishloq xo'jaligi korxonalarini uchun umumiydir. Har bir aniq mintaqaviy klasterning tuzilishi uning vazifasi va texnik xususiyatlariga bog'liq. Yuqoridagi komponentlar asosida agrosanoat klasterining quyidagi umumiy modelini taklif qilishimiz mumkin (1-rasm).

Tarmoqli iqtisodiyotning klaster rivojlanishi biznes vositasidir. Bozorga yo'naltirilgan jamiyat yangi qonunlar chiqarish orqali xo'jalik yurituvchi subyektlarning faoliyat ko'rsatish qoidalarini shakllantiradi; subyektlar o'rtasidagi munosabatlarni rivojlantirish; bank sektori, yordamchi institutlar va boshqalarni yaratishga hissa qo'shadi. Binobarin, klaster – bu bir hududda jamlangan, bitta ishlab chiqarish zanjirini tashkil etuvchi kichik va yirik korxonalarning muvaffaqiyatli rivojlanishiga imkon beruvchi uyushgan makonning alohida qiyofasi^[6].

Uzumchilik mahsulotlarni klasteri qishloq xo'jaligi va ishlab chiqarish tarmoqlari o'rtasidagi tarmoqlararo o'zaro aloqani ifodalaydi. Ushbu klasterning rivojlanishi mintaqaning salohiyatiga, jumladan, raqobatbardosh uzum navlarini yetishtirish imkoniyatlariga, shuningdek, ishchi kuchining mavjudligi, innovatsiyalar darajasi va boshqalarga bog'liq.

Mintaqaviy iqtisodiy tarmoq siyosatining asosiy maqsadi ijtimoiy-iqtisodiy faoliyatni, boyliklarni va resurslarni taqsimlashda mavjud nisbatlar va tendensiyalarni o'zgartirish, ya'ni mamlakat hududlari o'rtasida mavjud bo'lgan tengsizliklarni minimallashtirishdir.

Zamonaviy mintaqaviy iqtisodiy tarmoq siyosati liberallashtirish va hududlarning o'z imkoniyatlaridan to'liqroq foydalanishni rag'batlantirish bilan tavsiflanadi. Hududlarni rivojlantirish maqsadlari, birinchi navbatda, sanoat korxonalarini manfaatlariga mos kelishi kerak. Bu yerda esa hukumat, vazirliklar, idoralar tomonidan xo'jalik yurituvchi subyektlar oldiga qo'ygan davlat ahamiyatiga molik maqsadlar bilan hududiy ahamiyatga ega bo'lgan maqsadlarni aniq ajratib ko'rsatish zarur. Ayniqsa, milliy va mintaqaviy manfaatlarning optimal uyg'unligini topish muhim.

1-rasm: Mintaqaviy agrosanoat klasterining umumiy modeli

Chizma muallif tomonidan tuzilgan.

Mintaqaviy iqtisodiy tarmoq siyosatining vazifalarini aniq belgilash va ularni hal qilishning tegishli vositalarini tanlash uchun ishlab chiqarish tengsizliklarining sabablarini aniqlash, ya'ni aralashuv obyektlarini belgilash kerak, ular quyidagilardan iborat:

- hududlarda bir xil bo'lmagan tabiiy-iqlim sharoitlari;
- tabiiy resurslardan foydalanish;
- mintaqadagi transport yo'llarining holati va mavqei, buning natijasida transport xarajatlari oshadi, narxlar ko'tariladi va sotish bozori torayadi;
- klaster modeli ishtirokchilari o'rtasidagi transport va aloqa aloqalarining zaifligi;
- ishlab chiqarish tuzilmasining eskirganligi, innovatsiyalarni joriy etishning kechikishi;
- tarmoqlararo kuchli aloqalar va aholining haddan tashqari ko'payishi;
- ishlab chiqarishning ayrim turlariga ta'sir etuvchi texnologik rivojlanish modelining yo'nalishi;
- ishlab chiqarish infratuzilmasi, ya'ni. iqtisodiyot tarmoqlarini joylashtirishning fizik omillari;
- korxonalar ustidan katta tashqi nazorat yoki mahalliy tadbirkorlar tomonidan tashkil etilgan korxonalarining kichik ulushi;
- ijtimoiy-madaniy omillar.

Loyihalash va rejalashtirish, strategik boshqaruvning klaster tizimiga asoslangan milliy modelni xalqaro standartlar bilan solishtiradigan bo'lsak, yirik sanoat kompaniyalari vakillarida strategik menejment modelini takomillashtirishga qiziqish ortib borayotgani namoyon bo'ladi.

Umuman olganda, strategik menejment jarayoni evolyutsion xarakterga ega bo'lib, bozor iqtisodiyotiga ega bo'lgan har bir davlat uchun zarurdir, chunki o'zaro bog'langan sanoat ishlab chiqarishining strategik boshqaruvi respublika milliy iqtisodiyotini innovatsion rivojlantirish zarurati va mamlakat iqtisodiyotiga kirishi bilan bog'liq holda shakllanadi. mahsulotlarni xalqaro bozorga chiqarish. Ushbu maqsadga erishish uchun tashqi investorlar tomonidan baholanadigan strategik boshqaruv atributlari joriy etilmoqda. Lekin investor ishonchini saqlab qolish uchun uzumchilik va vinochilik ishlab chiqarish va texnologik klasterini strategik boshqarishda klaster rejalashtirishni optimallashtirishning yanada samarali modellarini shakllantirish zarur.

Tarmoqni iqtisodiy rivojlantirishning klaster modelini amalga oshirish tizimi hududiy rivojlanishni davlat tomonidan tartibga solishni, uning amalga oshirilishini ta'minlaydigan qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlarni, iqtisodiy tartibga soluvchilarni, shuningdek, tarmoqni rivojlantirishni tartibga solishning dasturiy-maqсадli usullarini o'z ichiga oladi.

Bozor iqtisodiga ega mamlakatlarda davlatning mintaqadagi tarmoqlarni rivojlantirishga aralashuvining ikkita asosiy maqsadi belgilangan:

1. Adolat – bu ishlab chiqarishda ishtirok etayotgan barcha kishilar istalgan farovonlikka erishish uchun ozmi-ko'pmi teng imkoniyatlarga ega bo'lgan iqtisodiy faoliyatning klaster modelidir;
2. Milliy farovonlikni oshirish maqsadida har bir korxonaning ishlab chiqarish salohiyatidan oqilona foydalanishni taqozo etuvchi samaradorlik ^[7].

Tarmoqni rivojlantirish davlat dasturini ishlab chiqishda tizimli klaster yondashuvi metodologiyasidan foydalanish odatda quyidagi bosqichlar ajratiladigan model bo'yicha amalga oshiriladi:

- rivojlanish maqsadlarini belgilash;
- ko'zlangan maqsadlarni ishlab chiqish va ularga erishish;
- resurslarga bo'lgan ehtiyojni hisoblash va ularni taqsimlash;
- umumiy tizim bo'g'inlarini modellashtirish;
- tizimning ishlashi mezonlarini aniqlash.

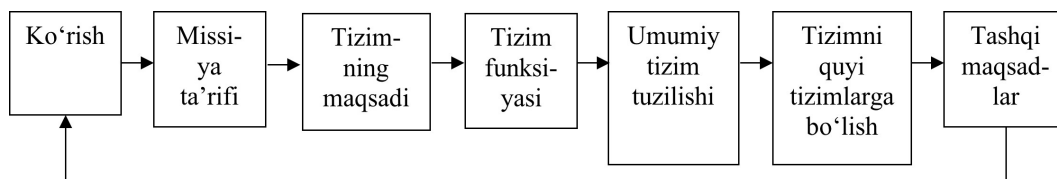
Tizimli yondashuv o'ziga xos namoyon bo'lish shakllarida juda xilma-xil bo'lib, muntazam boshqaruv usullariga nisbatan umumiy metodologiyadan boshlab va murakkab iqtisodiy modellar, iqtisodiy faoliyatni tahlil qilish va qarorlar qabul qilish uchun avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish bilan yakunlanadi. Tizimli yondashuv, bir tomondan, aniq ishlab chiqarish maqsadlarini belgilovchi, ijtimoiy zaruriy xarajatlar va ularni taqsimlashning tartibga soluvchisi sifatida bozor mexanizmining kamchiliklarini bartaraf etishga imkon beradi; ikkinchi tomondan, bozor munosabatlari negizida vujudga kelib, bozor ehtiyojlarini hisobga olish bilan bir qatorda xarajat toifalaridan ham takomillashtirilgan foydalanishni nazarda tutadi. Shu sababli, tizimli yondashuv iqtisodiy jarayonlarni bozor va hisob-kitob-normativ kategoriyalar orqali boshqarish uchun ularni tahlil qilishning o'ziga xos usuli sifatida ishlaydi.

Sanoat rivojlanishini davlat tomonidan tartibga solishni asoslash jarayonida klaster tizimi yondashuvining quyidagi bosqichlari ajratiladi:

- hududiy tarmoq iqtisodiyotini rivojlantirish muammolarini aniqlash;
- hududiy tarmoq iqtisodiyotini rivojlantirishning umumiy maqsadlarini shakllantirish;
- sanoat ishlab chiqaruvchi kuchlarining hududiy tashkil etilishini asoslash;
- hududiy tarmoq iqtisodiyotini rivojlantirishda belgilangan maqsad va modellarga erishish yo'llarini aniqlash;
- resurslarga bo'lgan ehtiyojni aniqlash va ularni tarmoqlar o'rtasida taqsimlash;
- sanoatning iqtisodiy tizimining strukturasi modellashtirish;
- hududiy tarmoq iqtisodiy tizimi faoliyatining samaradorligi mezonlarini asoslash.

Matematik hisob-kitoblarga asoslangan tizimli faoliyat metodologiyasi taklif etilayotgan chora-tadbirlarning ishonchligini oshirishni ta'minlaydi va tarmoq rivojlanishini va unda bozor munosabatlarini shakllantirishni davlat tomonidan tartibga solish vositasi hisoblanadi.

Iqtisodiy rivojlanishni asoslashda tizimli klaster yondashuvi va uning usullaridan foydalanish individual faoliyatni ko'rib chiqishdan har bir bosqichda barcha elementlarning birligi, yo'naltirilganligi va o'zaro bog'liqligini ta'minlovchi chora-tadbirlar majmuini ishlab chiqishga o'tish imkonini beradi (2-rasm).

2-rasm: Qishloq xo'jaligi va sanoat tarmog'ini rivojlantirishni klaster tizimini modellashtirish elementlari¹

1 Rasm muallif tomonidan tuzilgan.

Strategik boshqaruvni takomillashtirishsiz sanoatning iqtisodiy rivojlanishini tasavvur qilib bo'lmaydi, chunki zamonaviy korxonalar tashqi muhit bilan turli xil munosabatlarning keng doirasiga kiritilgan va turli xil ichki tuzilmalarga ega bo'lgan murakkab ijtimoiy obyektlardir.

Tashkiliy tuzilmani tashkil etuvchi elementlarning tartibi va turli resurslarning mavjudligi maqsadlarni amalga oshirish darajasini belgilaydi. Korxonaning maqsadi ishlab chiqarish orqali maksimal foyda olish bo'lganligi sababli, maqsadlar tashqi muhit bilan o'zaro ta'sir qilish orqali ularni hal qilishga erishish mumkin. Korxonaning barcha tarkibiy ichki elementlarining o'zaro bog'liqligi korxonaning o'ziga xos modeli ko'rinishida yagona ishlab chiqarish zanjiri tizimi doirasida ichki va tashqi ishlab chiqarish muhitini belgilaydigan o'zaro bog'liq model elementlari to'plami sifatida taqdim etilishi mumkin.

Mintaqaviy iqtisodiy tarmoqni rivojlantirish uchun qabul qilingan hududiy iqtisodiy tarmoq siyosatiga muvofiq faoliyat yurituvchi, hududiy iqtisodiyotning ijtimoiy va ishlab chiqarish infratuzilmasini modernizatsiya qilishni talab qiluvchi boshqa hududlardan farq qiluvchi hududiy iqtisodiy tarmoq aloqalarini shakllantirish zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ishlab chiqarishni tizimli klaster tashkil etish va eksportga yo'naltirilgan mahsulotlarni muvaffaqiyatli sotish bo'yicha nazorat tutqichlari eksportga yo'naltirilgan texnik uzumchilikni rivojlantirish sharti bilan uzum va vinochilik tarmog'ining mamlakatimiz iqtisodiy ko'rsatkichlariga ta'sirini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Taklif etilayotgan tizimli klaster innovatsion yondashuvi O'zbekiston Respublikasi Uzumchilik va vinochilikni rivojlantirish agentligining loyihalashtirilgan va joriy tarmoq xo'jaligini boshqarish tizimini takomillashtirish imkonini beradi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktabrdagi 5853-son "O'zbekiston Respublikasining qishloq xo'jaligini 2020–2030-yillarda rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori ijrosiga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 26-yiliga bag'ishlangan tantanali yig'ilishdagi ma'ruzasi // "Xalq so'zi", 2018-yil 12-son, 253-son.
2. Shibaeva T.A. Klasterno - setevoe upravlenie regionalnoy ekonomikoy. Institutsionalnie i infrastrukturnie aspekti razvitiya razlichnix ekonomicheskix sistem // Sbornik statey mejdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferensii: v 2 chastyax. Chast 2. Ufa Izdatelstvo: OOO "Aeterna" 2017, S.232-235.
3. Dragnev V. Strategiya razvitiya vinodelcheskoy otrasli Respubliki Moldova na baze agro-promishlennoy integratsii. Diss.k.e.n., Texnicheskiy universitet Moldovi 2006g.
4. Shafkarov B. Razvitie proizvodstva produkcii eksporta v vinogradarskoy otrasli Respubliki Uzbekistan // Ekonomika i finansi.– M. 2009. №8. S.31-33.
5. Makladirova A.S., Babashkina L.M. Upravlenie effektivnostyu funkcionirovaniya regionalnix visokotexnologichnix klasterov. – Novosibirsk: Prosvechenie, 2003.
6. Larionova N.A. Klasterniy podxod v upravlenii konkurentosposobnostyu regiona // Ekon. vestnik RGU. – 2007. №1. S.182.
7. Sadikov A.M. Osnovi regionalnogo razvitiya: teoriya, metodologiya, praktika: Monografiya – T. Iktisod va moliya, 2005 – 280 s.
8. Durmanov A., Tabayev A., Saidakmal Kasimov S.S., Methodology for Calculating Maximum Income in the Greenhouse Economy. AIP Conference Proceedings, 2023. <https://www.scopus.com/sourceid/26916?origin=resultlist>.
9. Kasimov Saidakmal, Kholikova Rukhsora. Classification of enterprise goals in strategic management at cotton processing complex. Journal of Critical Reviews. 7 (6) 2020. <https://www.jcreview.com/paper.php?slug=classification-of-enterprise-goals-in-strategic-management-at-cotton-processing-complex>.
10. De Andreis, F. (2019) The Principles behind a Strategic Plan. Open Journal of Applied Sciences, 9, 240-245. doi: 10.4236/ojapps.2019.94020.
11. Dimitrou, H.; Thomson R. (2007): Strategic Planning for Regional Development in the UK, A review of principles and practices, Routledge
12. Forrester, J.W. (1992) Policies, Decisions and Information Sources for Modeling. European Journal of Operation Research, 59, 42-63. [http://dx.doi.org/10.1016/0377-2217\(92\)90006-U](http://dx.doi.org/10.1016/0377-2217(92)90006-U).
13. Ljiljana Vasilevska. Strategic planning as a regional development policy mechanism: European context. SPATIUM International Review. No. 21, December 2009, p. 19-26.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Jtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

